ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 19.6.2024 г.
COM(2024) 614 final

Препоръка за

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

относно икономическата, социалната, трудовата, структурната и бюджетната политика на Латвия

{SWD(2024) 600 final} - {SWD(2024) 614 final}

Препоръка за

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

относно икономическата, социалната, трудовата, структурната и бюджетната политика на Латвия

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 121, параграф 2 и член 148, параграф 4 от него,

като взе предвид Регламент (ЕС) 2024/1263 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2024 г. за ефективна координация на икономическите политики и за многостранно бюджетно наблюдение и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета[1], и по-специално член 3, параграф 3 от него,

като взе предвид препоръката на Европейската комисия,

като взе предвид резолюциите на Европейския парламент,

като взе предвид заключенията на Европейския съвет,

като взе предвид становището на Комитета по заетостта,

като взе предвид становището на Икономическия и финансов комитет,

като взе предвид становището на Комитета за социална закрила,

като взе предвид становището на Комитета по икономическа политика,

като има предвид, че:

(1) Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета[2], с който бе създаден Механизмът за възстановяване и устойчивост, влезе в сила на 19 февруари 2021 г. По Механизма за възстановяване и устойчивост се предоставя финансова подкрепа на държавите членки за осъществяването на реформи и инвестиции, водещи до фискален стимул, финансиран от ЕС. В съответствие с приоритетите на европейския семестър той спомага за постигането на икономическо и социално възстановяване и за изпълнението на устойчиви реформи и инвестиции, по-специално за насърчаването на екологичния и цифровия преход и за укрепването на устойчивостта на икономиките на държавите членки. Механизмът също така спомага за укрепването на публичните финанси и за стимулирането на растежа и създаването на работни места в средносрочен и дългосрочен план, за подобряването на териториалното сближаване в рамките на ЕС и за подкрепата на непрекъснатото прилагане на Европейския стълб на социалните права.

---

1 ОВ L 2024/1263, 30.4.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

2 Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета от 12 февруари 2021 г. за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост (ОВ L 57, 18.2.2021 г., стр. 17), ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj.

(2) Регламентът REPowerEU[3], приет на 27 февруари 2023 г., има за цел бързото премахване на зависимостта на ЕС от вноса на руски изкопаеми горива. Това ще спомогне за постигането на енергийна сигурност и диверсификация на енергийните доставки на ЕС, като същевременно ще увеличи използването на възобновяеми енергийни източници, капацитета за съхранение на енергия и енергийната ефективност. Латвия добави нова глава за REPowerEU към своя национален план за възстановяване и устойчивост, за да финансира ключови реформи и инвестиции, които ще спомогнат за постигането на целите на REPowerEU.

(3) На 16 март 2023 г. Комисията публикува съобщението „Дългосрочна конкурентоспособност на ЕС: перспективи след 2030 г.“[4], за да допринесе за оформянето на политическите решения и да създаде рамковите условия за увеличаване на растежа. Съобщението е структурирано около девет взаимно подсилващи се фактора в областта на конкурентоспособността. Сред тези фактори достъпът до частен капитал, научните изследвания и иновациите, образованието и уменията и единният пазар се открояват като основни приоритети на политиката за реформи и инвестиции с цел справяне с настоящите предизвикателства, свързани с производителността, както и за изграждане на дългосрочна конкурентоспособност на ЕС и неговите държави членки. На 14 февруари 2024 г. посоченото съобщение бе последвано от годишен доклад на Комисията относно единния пазар и конкурентоспособността[5]. В доклада се описват подробно конкурентните предимства на единния пазар на Европа и съответните предизвикателства, като се проследява развитието през годината с оглед на посочените девет фактора.

(4) На 21 ноември 2023 г. Комисията прие годишния обзор на устойчивия растеж за 2024 г.[6], с което постави началото на европейския семестър за координация на икономическите политики за 2024 г. На 22 март 2024 г. Европейският съвет одобри приоритетите на обзора във връзка с четирите измерения на конкурентоспособната устойчивост. На 21 ноември 2023 г. въз основа на Регламент (ЕС) № 1176/2011 Комисията прие и доклада за механизма за предупреждение за 2024 г., в който не посочи Латвия като една от държавите членки, които може да бъдат засегнати или за които може да съществува риск да бъдат засегнати от дисбаланси, и за които ще е необходим задълбочен преглед. На същата дата Комисията също прие становище относно проекта на бюджетен план за 2024 г. на Латвия. Комисията прие и препоръка за препоръка на Съвета относно икономическата политика на еврозоната, която Съветът прие на 12 април 2024 г., както и предложението за съвместния доклад за заетостта за 2024 г., в който се анализира прилагането на насоките за заетостта и принципите на Европейския стълб на социалните права, което Съветът прие на 11 март 2024 г.

---

3 Регламент (ЕС) 2023/435 на Европейския парламент и на Съвета от 27 февруари 2023 г. за изменение на Регламент (ЕС) 2021/241 във връзка с главите за REPowerEU в плановете за възстановяване и устойчивост и за изменение на регламенти (ЕС) № 1303/2013, (ЕС) 2021/1060 и (ЕС) 2021/1755 и Директива 2003/87/ЕО (ОВ L 63, 28.2.2023 г., стр. 1), ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj.

4 COM(2023) 168 final.

5 COM(2024) 77 final.

6 COM(2023) 901 final.

(5) На 30 април 2024 г. влезе в сила новата рамка на ЕС за икономическо управление. Рамката включва новия Регламент (ЕС) 2024/1263 на Европейския парламент и на Съвета за ефективна координация на икономическите политики и за многостранно бюджетно наблюдение и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета. Тя включва също изменения Регламент (ЕО) № 1467/97 за прилагане на процедурата при прекомерен дефицит и изменената Директива 2011/85/ЕС за бюджетните рамки на държавите членки[7]. Целите на новата рамка са устойчивост на публичния дълг и устойчив и приобщаващ растеж чрез постепенна фискална консолидация, както и чрез реформи и инвестиции. С нея се насърчава националната ангажираност, като средносрочната ѝ насоченост е по-силна в съчетание с по-ефективно и съгласувано прилагане. Всяка държава членка следва да представи на Съвета и на Комисията национален средносрочен фискално-структурен план. Националните средносрочни фискално-структурни планове съдържат фискалните ангажименти, ангажиментите за реформи и инвестиции на държавата членка, като обхващат период на планиране от 4 или 5 години в зависимост от нормалната продължителност на националния законодателен цикъл. Планът на нетните разходи[8] в националните средносрочни фискално-структурни планове следва да отговаря на изискванията на Регламент (ЕС) 2024/1263, включително на изискванията за правдоподобно низходяща тенденция на консолидирания държавен дълг най-късно до края на периода на корекция или за задържане на консолидирания държавен дълг на разумни равнища под 60 % от БВП, както и за свеждане и/или поддържане на бюджетния дефицит на равнище под референтната стойност от 3 % от БВП в средносрочен план. Когато държава членка поеме ангажимент да изпълни съответен набор от реформи и инвестиции в съответствие с критериите, посочени в Регламент (ЕС) 2024/1263, периодът на корекция може да бъде удължен с най-много 3 години. За да подпомогне изготвянето на тези планове, на [21 юни] 2024 г. Комисията трябва да предостави на държавите членки насоки относно съдържанието на плановете и последващите годишни доклади за напредъка, които те ще трябва да представят, и в съответствие с член 5 от Регламент (ЕС) 2024/1263 ще им предаде технически насоки относно фискалните корекции (референтни траектории и техническа информация, когато е приложимо). Държавите членки следва да представят своите средносрочни фискално-структурни планове до 20 септември 2024 г. освен ако държавата членка и Комисията се споразумеят да удължат този срок в разумни граници. Държавите членки следва да гарантират участието на своите национални парламенти и консултациите с независими фискални институции, социалните партньори и други заинтересовани страни на национално равнище, когато е уместно.

---

7 Регламент (ЕС) 2024/1264 на Съвета от 29 април 2024 г. за изменение на Регламент (ЕО) № 1467/97 за ускоряване и изясняване на прилагането на процедурата при прекомерен дефицит (ОВ L, 2024/1264, 30.4.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj) и Директива (ЕС) 2024/1265 на Съвета от 29 април 2024 г. за изменение на Директива 2011/85/ЕС относно изискванията за бюджетните рамки на държавите членки (ОВ L, 2024/1265, 30.4.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

8 Нетни разходи съгласно определението в член 2 от Регламент (ЕС) 2024/1263 на Съвета от 29 април 2024 г. (ОВ L 2024/1263, 30.4.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj). „Нетни разходи“ означава публичните разходи след приспадане на: i) разходите за лихви, ii) дискреционните мерки по отношение на приходите, iii) разходите по програми на Съюза, изцяло покрити от приходи от фондове на Съюза, iv) националните разходи за съфинансиране на програми, финансирани от Съюза, v) цикличните елементи на разходите за обезщетения за безработица, както и vi) еднократните и други временни мерки.

(6) През 2024 г. европейският семестър за координация на икономическите политики продължава да се развива в съответствие с прилагането на Механизма за възстановяване и устойчивост. Пълното изпълнение на плановете за възстановяване и устойчивост продължава да е от съществено значение за изпълнението на приоритетите на политиката в рамките на европейския семестър, тъй като плановете спомагат за ефективното справяне с всички или значителна част от предизвикателствата, посочени в съответните специфични за всяка държава препоръки, отправени през последните години. Специфичните за всяка държава препоръки за 2019 г., 2020 г., 2022 г. и 2023 г. продължават да бъдат еднакво актуални и за плановете за възстановяване и устойчивост, преразгледани, актуализирани или изменени в съответствие с членове 14, 18 и 21 от Регламент (ЕС) 2021/241.

(7) На 30 април 2021 г. Латвия представи на Комисията своя национален план за възстановяване и устойчивост в съответствие с член 18, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/241. Съгласно член 19 от Регламент (ЕС) 2021/241 Комисията оцени целесъобразността, ефективността, ефикасността и съгласуваността на плана за възстановяване и устойчивост в съответствие с насоките за оценка в приложение V към посочения регламент. На 13 юли 2021 г. Съветът прие своето решение за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Латвия[9], който бе изменен на 8 декември 2023 г. съгласно член 18, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2021/241 за актуализиране на максималното финансово участие за безвъзмездна финансова подкрепа, както и за да бъде включена главата за REPowerEU[10]. Отпускането на траншовете зависи от решение на Комисията, взето в съответствие с член 24, параграф 5 от Регламент (ЕС) 2021/241, че Латвия е изпълнила задоволително съответните ключови етапи и цели, определени в решението за изпълнение на Съвета. Задоволителното изпълнение предполага, че постигането на предходните ключови етапи и цели е запазено.

(8) В съответствие с член 4, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1466/97 на 14 май 2024 г. Латвия представи националната си програма за реформи за 2024 г., а на 30 април 2024 г. — програмата си за стабилност.

(9) На 19 юни 2024 г. Комисията публикува доклада за Латвия за 2024 г.[11] В него беше оценен напредъкът на Латвия в изпълнението на съответните специфични за държавата препоръки, приети от Съвета в периода 2019—2023 г., и беше направен преглед на изпълнението от страна на Латвия на плана за възстановяване и устойчивост. Въз основа на този анализ в доклада за държавата бяха посочени пропуски по отношение на предизвикателствата, които не са разгледани или са само частично разгледани в плана за възстановяване и устойчивост, както и по отношение на новите и нововъзникващите предизвикателства. В него бяха оценени също напредъкът на Латвия при прилагането на Европейския стълб на социалните права и постигането на водещите цели на ЕС в областта на заетостта, уменията и намаляването на

9 Решение за изпълнение от 13 юли 2021 г. на Съвета за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Латвия (10157/2021).

10 Решение за изпълнение от 8 декември 2023 г. на Съвета за изменение на Решение за изпълнение от 13 юли 2021 г. за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Латвия (15569/2023).

11 SWD(2024) 614 final.

бедността, както и напредъкът в постигането на целите на ООН за устойчиво развитие.

(10) Въз основа на данни, потвърдени от Евростат[12], дефицитът по консолидирания държавен бюджет на Латвия е намалял от 4,6 % от БВП през 2022 г. на 2,2 % през 2023 г., а консолидираният държавен дълг се е увеличил от 41,8 % от БВП в края на 2022 г. на 43,6 % в края на 2023 г.

(11) На 12 юли 2022 г. Съветът препоръча[13] Латвия да предприеме действия, за да гарантира, че през 2023 г. растежът на финансираните на национално равнище първични текущи разходи е в съответствие с като цяло неутрална позиция на политиката[14], като се вземе предвид продължаващата временна и целенасочена подкрепа за най-уязвимите на покачването на цените на енергията домакинства и предприятия и за хората, бягащи от Украйна. На Латвия беше препоръчано да има готовност да адаптира текущите разходи към променящата се ситуация. На Латвия беше препоръчано също да увеличи публичните инвестиции за екологичния и цифровия преход, както и за енергийната сигурност, като се вземе предвид инициативата REPowerEU, включително чрез използване на Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на Съюза. Според оценките на Комисията фискалната позиция[15] през 2023 г. е била експанзионистична с 0,5 % от БВП в условия на висока инфлация. Растежът на финансираните на национално равнище първични текущи разходи (след приспадане на дискреционните мерки по отношение на приходите) през 2023 г. осигури експанзионистичен принос към фискалната позиция в размер на 1,1 % от БВП. Това включва намалените разходи за целевите спешни мерки за подкрепа на домакинствата и предприятията, които са най-уязвими от покачването на цените на енергията, с 0,4 % от БВП. Поради това експанзионистичният принос на финансираните на национално равнище нетни първични текущи разходи през 2023 г. не се дължеше на целевата спешна подкрепа за домакинствата и предприятията, които са най-уязвими от покачването на цените на енергията. Експанзионистичният растеж на финансираните на национално равнище първични текущи разходи (след приспадане на дискреционните мерки по отношение на приходите) се дължеше на увеличението на заплатите в публичния сектор и социалните обезщетения. В обобщение прогнозираният растеж на финансираните на национално равнище първични текущи разходи през 2023 г.

---

12 Евростат, Euro Indicators, 22.4.2024 г.

13 Препоръка на Съвета от 12 юли 2022 г. относно националната програма за реформи на Латвия и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Латвия за 2022 г. (ОВ C 334, 1.9.2022 г., стр. 112).

14 Въз основа на прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. средносрочният потенциален растеж на производството на Латвия през 2023 г., който се използва за измерване на фискалната позиция, се оценява на 7,6 % в номинално изражение въз основа на 10-годишния среден реален потенциален темп на растеж и дефлатора на БВП за 2023 г.

15 Фискалната позиция се определя като мярка за годишната промяна в основната бюджетна позиция на сектор „Държавно управление“. Тя има за цел да оцени икономическия импулс, произтичащ от фискалните политики, както тези, които са финансирани на национално равнище, така и тези, които се финансират от бюджета на ЕС. Фискалната позиция се измерва като разликата между: i) средносрочния потенциален растеж и ii) промяната в първичните разходи без дискреционните мерки по отношение на приходите (и с изключение на свързаните с COVID-19 временни извънредни мерки), включително разходите, финансирани с безвъзмездна подкрепа (безвъзмездни средства) от Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на Съюза.

не беше в съответствие с препоръката на Съвета. Разходите, финансирани с безвъзмездни средства по Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС, възлизаха на 1,5 % от БВП през 2023 г. Инвестициите, финансирани на национално равнище, възлизаха на 3,3 % от БВП през 2023 г., с годишно намаление от 0,1 процентни пункта от 2022 г. Латвия финансира допълнителни инвестиции чрез Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС. Тя финансира публични инвестиции за екологичния и цифровия преход и за енергийната сигурност, като например закупуването на електрически превозни средства за обществения транспорт, подобряването на енергийната ефективност на многофамилните сгради и стопанските имоти, модернизирането на електропреносните и разпределителните мрежи, централизирането на управлението на цифровите платформи и системи в публичния сектор, развитието на цифровите умения и цифровизацията на процесите в предприятията, развитието на широколентовата инфраструктура, както и насърчаването на цифровизацията в сектора на образованието, които до голяма степен се финансират от Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС.

(12) Основните прогнози в програмата за стабилност за 2024 г. могат да бъдат обобщени, както следва. Според макроикономическия сценарий в основата на бюджетните прогнози се предвижда реалният БВП да нарасне с 1,4 % през 2024 г. и с 2,9 % през 2025 г., като същевременно се предвижда ХИПЦ-инфлацията да бъде 1,6 % през 2024 г. и 2,5 % през 2025 г. При текущите политики[16] в програмата за стабилност за 2024 г. се очаква дефицитът по консолидирания държавен бюджет да нарасне до 2,9 % от БВП през 2024 г. и да спадне до 2,7 % от БВП през 2025 г., докато съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП се очаква да нарасне до 45,2 % до края на 2024 г. и до 46,3 % до края на 2025 г. След 2025 г. се очаква дефицитът по консолидирания държавен бюджет да намалее до 2,2 % от БВП през 2026 г., 2,0 % през 2027 г. и 1,7 % през 2028 г. Поради това се планира салдото по консолидирания държавен бюджет да остане под референтната стойност за дефицита от 3 % от БВП през периода на програмата. От своя страна, след 2025 г. съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП се очаква да намалее до 46,2 % през 2026 г., да нарасне до 48,8 % през 2027 г. и да спадне до 48,2 % през 2028 г.

(13) В прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. се предвижда реалният БВП да нарасне с 1,7 % през 2024 г. и с 2,6 % през 2025 г., а ХИПЦ-инфлацията да бъде 1,6 % през 2024 г. и 2,0 % през 2025 г.

(14) В прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. се предвижда бюджетен дефицит от 2,8 % от БВП през 2024 г., а съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП се очаква да нарасне до 44,5 % до края на 2024 г. През 2024 г. въздействието на пълното премахване на мерките, свързани с енергетиката, до края на 2023 г. ще бъде повече от компенсирано от допълнителните разходи за увеличаването на заплатите в публичния сектор на учителите и администрацията, здравеопазването и образованието, както и допълнителните плащания за пенсионерите. Развитието на техническата

[16] В програмата за стабилност за 2024 г. се заявява, че съгласно текущите политики бюджетният дефицит през 2025 г. се очаква да бъде с 0,5 процентни пункта по-висок от целевия дефицит в програмата. Програмата за стабилност не съдържа подробности относно мерките на политиката, които трябва да бъдат предприети, за да се гарантира спазването на целите за дефицита.

инфраструктура на границата на страната ще допринесе за увеличаване на разходите за публични инвестиции. Очаква се въвеждането на авансови плащания на корпоративен подоходен данък от финансовия сектор, увеличаване на ставките за няколко акцизни продукта и допълнителни плащания на дивиденти от държавни дружества да доведат до умерено нарастване на приходите. Въз основа на оценките на Комисията фискалната позиция се очаква да бъде експанзионистична с 0,9 % от БВП през 2024 г.

(15) Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. разходи в размер на 1,6 % от БВП се очаква да бъдат финансирани с безвъзмездна подкрепа („безвъзмездни средства“) от Механизма за възстановяване и устойчивост през 2024 г. в сравнение с 0,4 % от БВП през 2023 г. Разходите, финансирани с безвъзмездни средства по Механизма за възстановяване и устойчивост, ще дадат възможност за висококачествени инвестиции и реформи за повишаване на производителността без пряко въздействие върху салдото и дълга на сектор „Държавно управление“ на Латвия.

(16) На 14 юли 2023 г. Съветът[17] препоръча на Латвия да гарантира разумна фискална политика, по-специално като ограничи номиналното увеличение на финансираните на национално равнище нетни първични разходи[18] през 2024 г. до не повече от 3,0 %. Когато изпълняваха своите бюджети за 2023 г. и изготвяха своите проекти на бюджетни планове за 2024 г. държавите членки бяха приканени да вземат предвид факта, че Комисията ще предложи на Съвета да бъдат открити основани на дефицита процедури при прекомерен дефицит въз основа на данните за резултатите за 2023 г. Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. нетните първични разходи на Латвия, финансирани на национално равнище, се очаква да нараснат с 4,9 % през 2024 г., което е над препоръчания максимален темп на растеж. Това превишение на разходите над препоръчания максимален темп на растеж на нетните първични разходи, финансирани на национално равнище, съответства на 0,7 % от БВП през 2024 г. Нетните разходи през 2023 г. обаче бяха по-ниски от очакваното към момента на препоръката (с 0,9 % от БВП). Тъй като препоръката за 2024 г. беше формулирана като темп на растеж, при оценката на съответствието трябва да се вземе предвид и базовият ефект от 2023 г. Ако нетните разходи през 2023 г. бяха същите като очакваните по време на препоръката, полученият темп на растеж на нетните разходи през 2024 г. щеше да бъде под препоръчания темп на растеж от 0,2 % от БВП. Като цяло нетните първични разходи, финансирани на национално равнище, се оценяват като изложени на риск да не бъдат изцяло в съответствие с препоръката.

(17) Освен това Съветът препоръча на Латвия да предприеме действия за прекратяване на действащите спешни мерки за енергийна подкрепа, като използва съответните икономии за намаляване на бюджетния дефицит възможно най-скоро през 2023 г. и 2024 г. В допълнение Съветът уточни, че ако нови увеличения на цените на енергията наложат предприемането на нови или

[17] Препоръка на Съвета от 14 юли 2023 г. относно националната програма за реформи на Латвия за 2023 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Латвия за 2023 г. (ОВ C 312, 1.9.2023 г., стр. 125).

[18] Нетните първични разходи се определят като финансирани на национално равнище разходи, след приспадане на: i) дискреционните мерки по отношение на приходите, ii) разходите за лихви, iii) разходите за циклична безработица и iv) еднократните и други временни мерки.

продължаващи мерки за подкрепа, Латвия следва да гарантира, че тези мерки са насочени към закрила на уязвимите домакинства и предприятия, че са фискално достъпни и че запазват стимулите за икономии на енергия. Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. нетните бюджетни разходи[19] за спешните мерки за енергийна подкрепа се оценяват на 1,0 % от БВП през 2023 г. и 0,0 % от БВП през 2024 г. и 2025 г. Ако съответните икономии се използват за намаляване на бюджетния дефицит, както се препоръчва от Съвета, тези прогнози ще доведат до фискална корекция от 1,0 % от БВП през 2024 г., докато нетните първични разходи, финансирани на национално равнище[20], имат рестриктивен принос към фискалната позиция от 0,5 % от БВП през същата година. Очаква се спешните мерки за енергийна подкрепа да бъдат прекратени възможно най-скоро през 2023 г. и 2024 г. Това е в съответствие с препоръката на Съвета. Не се предвижда обаче свързаните икономии да бъдат изцяло използвани за намаляване на бюджетния дефицит. Това рискува да не бъде в съответствие с препоръката на Съвета.

(18) Освен това Съветът също препоръча на Латвия да запази финансираните на национално равнище публични инвестиции и да гарантира ефективното усвояване на безвъзмездните средства по Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС, по-специално за насърчаване на екологичния и цифровия преход. Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. финансираните на национално равнище публични инвестиции се очаква да се увеличат до 3,4 % от БВП през 2024 г. от 3,3 % от БВП през 2023 г. Това е в съответствие с препоръчаното от Съвета.

(19) Въз основа на мерките на политиката, известни към крайната дата за изготвяне на прогнозата, и при условие че политиката остане непроменена, в прогнозата на Комисията от пролетта на 2024 г. се предвижда бюджетен дефицит от 2,9 % от БВП за 2025 г. Съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП се очаква да нарасне до 46,3 % до края на 2025 г. Увеличаването на съотношението на дълга към БВП през 2025 г. отразява главно положителната корекция наличности-потоци и бюджетния дефицит.

(20) Данъчните приходи на Латвия като дял от БВП остават значително под средните за ЕС, което ограничава финансирането за обществените услуги, по-специално здравеопазването и социалната закрила. През 2022 г. делът на данъчните приходи намаля до 30,3 % от БВП (40,2 % от БВП в ЕС) — най-ниското равнище през последните 3 години. В областите на данъчното облагане, които са по-малко вредни за растежа, по-специално капитала и имуществото, Латвия все още е с резултати под средните за ЕС. Приходите от корпоративния подоходен данък постепенно се възстановяват след рязката низходяща корекция след реформата от 2018 г., докато кадастралната реформа за данъчно облагане на недвижимото

---

19 Стойността представлява равнището на годишните бюджетни разходи за тези мерки, включително приходите и разходите и, когато е приложимо, след приспадане на приходите от данъци върху извънредните печалби на доставчиците на енергия.

20 Този принос се измерва като промяната в първичните разходи на сектор „Държавно управление“, след приспадане на: i) допълнителното въздействие върху бюджета на дискреционните мерки по отношение на приходите, ii) еднократните разходи, iii) разходите за циклична безработица, както и iv) разходите, финансирани с безвъзмездна подкрепа (безвъзмездни средства) от Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС, спрямо средносрочния (10-годишен) среден темп на растеж на потенциалния БВП, изразен като съотношение към номиналния БВП.

имущество, така че да се отразят настоящите пазарни стойности, все още не е приета. Относително ниските приходи от данъчно облагане на труда, въпреки относително високите данъчни ставки, показват, че съществува потенциал за увеличаване на приходите от данъци върху труда. Това дава основание за постоянни усилия за подобряване на спазването на данъчното законодателство и за пренасочване на икономическата дейност от сивата икономика към официалната икономика. Междувременно бедността и неравенството по отношение на доходите в Латвия остават високи. Сред държавите — членки на ЕС, Латвия има едни от най-високите проценти на хората, изложени на риск от бедност и социално изключване, един от най-високите рискове от бедност за възрастните хора, както и някои от най-ниските пенсии в сравнение със заплатите. Освен това неравенството в доходите остава значително над средното за ЕС. Разпокъсаността на социалната подкрепа на общинско равнище, лошото качество и ограничената наличност на съществуващи социални жилища, както и значителните социално-икономически различия между регионите продължават да представляват предизвикателства за социалното приобщаване и пазара на труда. Публичните разходи за здравеопазване в Латвия остават сред най-ниските в ЕС, което води до високо равнище на неудовлетворени здравни нужди и слаби здравни резултати. През последните години публичните разходи за здравеопазване и социална подкрепа временно се увеличиха на фона на извънредната подкрепа, свързана с пандемията, както и на други допълнителни *ad hoc* бюджетни средства. В бюджета за 2024 г. обаче се предвижда разходите на сектор „Държавно управление“ за здравеопазване да спаднат до равнището си от 2020 г. (4,7 % от БВП), а разходите за социална закрила да спаднат под равнището от 2020 г. (12,4 % от БВП, планирано за 2024 г., в сравнение с 13,3 % през 2020 г.). Средносрочните планове предвиждат допълнително намаляване на публичните разходи за здравеопазване, което ще възлизат на 4,1 % от БВП през 2028 г., докато публичните разходи за социална закрила се очаква постепенно да нараснат до 13,8 % от БВП през 2028 г.

(21) В съответствие с член 19, параграф 3, буква б) от Регламент (ЕС) 2021/241 и критерий 2.2 от приложение V към него планът за възстановяване и устойчивост включва широк набор от взаимно подсилващи се реформи и инвестиции, които трябва да бъдат изпълнени до 2026 г. Очаква се те да спомогнат за ефективното справяне с всички или със значителна част от предизвикателствата, посочени в съответните специфични за държавата препоръки. В рамките на този кратък срок пристъпването без отлагане към ефективното изпълнение на плана, включително на главата за REPowerEU, е от съществено значение за повишаване на дългосрочната конкурентоспособност на Латвия чрез екологичния и цифровия преход, като същевременно се гарантира социална справедливост. За да бъдат изпълнени ангажиментите по плана до август 2026 г., от съществено значение е Латвия да продължи изпълнението на реформите и инвестициите. Системното участие на местните и регионалните органи, социалните партньори, гражданското общество и други съответни заинтересовани страни продължава да бъде от съществено значение, за да се гарантира широка ангажираност за успешното изпълнение на плана за възстановяване и устойчивост.

(22) Като част от междинния преглед на средствата от политиката на сближаване, в съответствие с член 18 от Регламент (ЕС) 2021/1060 от Латвия се изисква да направи преглед на всяка програма до март 2025 г., като вземе предвид, наред с другото, предизвикателствата, посочени в специфичните за държавата препоръки за 2024 г., както и своя национален план в областта на енергетиката и

климата. Този преглед представлява основата за окончателното разпределение на финансирането от ЕС, включено във всяка програма. При все че Латвия постигна напредък в прилагането на политиката на сближаване и Европейския стълб на социалните права, продължават да съществуват предизвикателства и остават значителни регионални различия между столицата Рига и останалата част от Латвия, по-специално Латгале на изток. Ускоряването на изпълнението на програмите на политиката на сближаване е от решаващо значение. Договорените в програмата приоритети продължават да бъдат релевантни. Важно е да се подкрепи капацитетът на предприятията за иновации и цифровизация, за да се повиши производителността. Подкрепата за мерките за енергийна ефективност в сградите и предприятията продължава да бъде приоритет. Също толкова важно е да се гарантира достъп до навременни и равностойни висококачествени здравни услуги и инфраструктура, социални услуги, включително социални жилища, като се продължи преходът към независим живот и грижи в общността. Активизирането, преквалификацията и повишаването на квалификацията на безработните, както и стимулирането на участието на пазара на труда за по-слабо представените групи продължават да бъдат приоритет. Подобряването на качеството и приобщаващия характер на образованието, заедно с повишаването на квалификацията и преквалификацията на възрастното население, следва да продължат. В контекста на междинния преглед на програмите на политиката на сближаване следва да се обърне специално внимание на съществуващите регионални различия и осигуряването на адекватно равнище на инвестиции по отношение на материалните лишения (включително продоволствено и материално подпомагане). Латвия би могла също така да използва инициативата на платформата „Стратегически технологии за Европа“ в подкрепа на трансформацията на промишлеността с акцент върху интелигентната енергия и енергията от възобновяеми източници (напр. разположени в морето вятърни паркове), когато има интерес от страна на международни инвеститори, както и биоикономиката и биотехнологиите с интензивно използване на знания.

(23) Освен икономическите и социалните предизвикателства, за които са предвидени действия по плана за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС, Латвия е изправена пред няколко допълнителни предизвикателства, свързани с бизнес средата, недостига на работна ръка и умения, както и прехода към чиста енергия и екологосъобразна икономика.

(24) В размер на 14,9 % от БВП през 2022 г. бизнес инвестициите в Латвия са малко под равнището на Естония от 16,5 % от БВП и немного над 13,1 % от БВП в Литва. Равнището на нетните частни инвестиции обаче остава едно от най-ниските в ЕС, като през последните 5 години възлиза на 0,5 % в сравнение със средната стойност за ЕС от 3,5 %. Резултатите от инвестиционното проучване на ЕИБ от 2023 г. показват, че частните инвестиции са засегнати от висока степен на несигурност, липса на квалифициран персонал и високи разходи за енергия. През 2023 г. 77 % от латвийските дружества смятат, че регулирането на стопанската дейност е дългосрочна пречка за инвестициите, като това е един от най-високите проценти в ЕС. Освен това банковото кредитиране е слабо и действа като допълнителна пречка за бизнес инвестициите. За малките и средните предприятия е особено трудно да получат кредит. Това се дължи отчасти на техния по-висок кредитен риск, но също така и на високите разходи за кредитиране, строгите изисквания за обезпечение и административната тежест. Банковият сектор е концентриран, което води до слаба конкуренция

между банките — един от факторите за високите лихвени проценти. Продължаването на усилията за увеличаване на конкуренцията в банковия сектор, включително чрез по-голяма прозрачност по отношение на лихвените проценти и други разходи, свързани със заемите, би насърчило кредитирането в средносрочен план. Освен това публичното кредитиране и/или гаранционните схеми за стратегически важни инвестиционни области, като екологичния преход и регионалното развитие, биха могли да увеличат ефективната конкуренция на банковия пазар. В допълнение увеличаването на наличието на източници на финансиране, различни от банковото, би било от полза за бизнес инвестициите. Сивата икономика е дълготраен проблем за бизнес средата, който възпрепятства инвестициите, развитието на уменията и дългосрочната конкурентоспособност. Според латвийските бизнес организации това нарушава конкуренцията и стимулира предприятията да останат малки. Освен това според латвийските банки преобладаването на сивата икономика и слабите счетоводни баланси на дружествата са основни пречки пред по-високото кредитиране на предприятията.

(25) Недостигът на работна ръка и умения в Латвия се увеличава. В съчетание с демографските предизвикателства и намаляващото население в трудоспособна възраст това представлява предизвикателство за конкурентоспособността на страната. През 2023 г. най-големият недостиг на работна ръка беше в областта на науката, технологиите, инженерството и математиката (НТИМ) — сектори, които са от голямо значение за повишаването на производителността, както и в екологичния и цифровия преход. До 2030 г. най-значимият недостиг се очаква в областта на инженерството, производството и строителството, науките, математиката и информационните технологии. Освен това Латвия продължава да е изправена пред недостиг в здравеопазването и социалните грижи. 91 % от латвийските дружества посочват липсата на квалифицирана работна ръка като пречка пред инвестициите, което е над средното равнище за ЕС от 81 %. Ниският дял на завършилите висше образование в областта на технологиите, инженерството и науката и произтичащата от това липса на изследователи в тези области са едни от основните пречки пред укрепването на капацитета на Латвия за научни изследвания и иновации, особено в частния сектор. Висококачествените системи за образование и обучение, съобразени с променящите се нужди на пазара на труда, и добре насочените мерки за повишаване на квалификацията и преквалификация са от ключово значение за намаляване на недостига на работна ръка и умения и за подобряване на конкурентоспособността на страната, както и за стимулиране на цифровия и екологичния преход. Макар че неотдавнашните реформи направиха професионалното образование и обучение по-гъвкаво и привлекателно, необходими са непрекъснати усилия за модернизиране и подобряване на предлагането на обучения. За да се отключи неоползотвореното предлагане на работна ръка, мерките за обучение трябва да бъдат достъпни, включително за нискоквалифицираните работници и в различните региони.

(26) Латвия се радва на един от най-високите дялове на енергия от възобновяеми източници в ЕС. Това се дължи най-вече на производството на електроенергия от водноелектрически централи и на високата степен на използване на биомаса, главно в сектора на отоплението. Съществува възможност за допълнително диверсифициране на енергийния микс на държавата от възобновяеми източници. През 2022 г. и 2023 г. в Латвия се наблюдава увеличение на инсталираните мощности за слънчева и вятърна енергия, но тези мощности остават значително

под равнищата, инсталирани както в Естония, така и в Литва. За да увеличи дела на възобновяемите енергийни източници в крайното потребление на енергия, особено благотворно за Латвия би било използването на вятърна и слънчева енергия, както и увеличаването на производството от тези източници. Въпреки някои ограничени действия, планирани в рамките на националния план за възстановяване и устойчивост, са необходими допълнителни усилия за премахване на оставащите пречки при издаването на разрешения за изграждането или инсталирането на съоръжения за производство на вятърна и слънчева енергия. Освен това Латвия би могла да предприеме допълнителни действия за насърчаване на гъвкавостта на търсенето, като например съхраняване на енергия, притежавано от крайните потребители, и участие в разпределени енергийни ресурси и в услуги за балансиране и гъвкавост. Тя би могла също така ясно да определи ролите на някои участници на енергийния пазар, като например агрегаторите на търсене в малък мащаб. Отделно от това, заявленията за разрешения за присъединяване към мрежата за съоръжения за производство на енергия от възобновяеми източници значително надвишават наличния капацитет на електроенергийната мрежа, поради което издаването на нови разрешения е спряно от юли 2023 г. Това показва, че има място за по-нататъшни регулаторни действия.

(27) Напредъкът на Латвия към кръгова икономика трябва да се ускори, за да бъдат постигнати целите на ЕС за кръгова икономика. Показателите за устойчив икономически растеж са под средните за ЕС, а материалният отпечатък на страната нараства. Латвия е със средни резултати в областта на екологичните иновации и би имала полза от ускоряването на прилагането на кръгови бизнес модели и от увеличаването на инвестициите в екоиновации с цел повишаване на ефективността на ресурсите и конкурентоспособността. Латвия е постигнала напредък в своята система за управление на отпадъците, но все още депонира повече от половината от битовите си отпадъци.

(28) С оглед на тясната взаимообвързаност между икономиките на държавите членки от еврозоната и колективния им принос за функционирането на Икономическия и паричен съюз, през 2024 г. Съветът препоръча на държавите членки от еврозоната да предприемат действия, включително чрез своите планове за възстановяване и устойчивост, за изпълнение на препоръката относно икономическата политика на еврозоната. За Латвия препоръки 1, 2, 3 и 4 спомагат за изпълнението на първата, втората, третата и четвъртата препоръка за еврозоната.

ПРЕПОРЪЧВА на Латвия да предприеме следните действия в периода 2024—2025 г.:

1. Да подаде своевременно средносрочния фискално-структурен план. В съответствие с изискванията на реформирания Пакт за стабилност и растеж да ограничи нетните разходи[21] през 2025 г. до процент, който е в съответствие с поддържането на дефицита по консолидирания държавен бюджет под референтната стойност по Договора от 3 % от БВП и запазването на консолидирания дълг на сектор „Държавно управление“ на разумно равнище в

[21] Съгласно член 2, параграф (2 от Регламент (ЕС) 2024/1263 „нетни разходи“ означава публичните разходи след приспадане на разходите за лихви, дискреционните мерки по отношение на приходите, разходите по програми на Съюза, изцяло покрити от приходи от фондове на Съюза, националните разходи за съфинансиране на програми, финансирани от Съюза, цикличните елементи на разходите за обезщетения за безработица, както и еднократните и други временни мерки.

средносрочен план. Да разшири данъчното облагане, включително на имуществото и капитала, и да увеличи адекватността на здравното обслужване и социалната закрила.

2. Да продължи с бързото и ефективно изпълнение на плана за възстановяване и устойчивост, включително главата за REPowerEU, като гарантира приключването на реформите и инвестициите до август 2026 г. Да ускори изпълнението на програмите на политиката на сближаване. В контекста на междинния им преглед да продължи да се съсредоточава върху договорените приоритети, като предприеме действия за по-добро посрещане на нуждите в сектора на дългосрочните грижи, като същевременно вземе предвид възможностите, предоставени от инициативата „Платформа за стратегически технологии за Европа“, за подобряване на конкурентоспособността.

3. Да подобри бизнес средата чрез намаляване на административната и регулаторната тежест за дружествата и подобряване на достъпа до финансиране за малките и средните предприятия, включително чрез публично кредитиране и гаранционни схеми, насочени към улесняване на инвестициите от стратегическо значение и засилване на конкуренцията на финансовите пазари. Да се справи с недостига на работна ръка и умения, особено в областта на НТИМ и в други специалности, необходими за екологичния и цифровия преход, както и в социалния и здравния сектор, включително чрез целенасочено повишаване на квалификацията и преквалификация.

4. Да ускори внедряването на вятърна и слънчева енергия чрез подобряване на процедурите за издаване на разрешения и насърчаване на гъвкавостта на търсенето. Да насърчава прехода към кръгова икономика чрез екоиновации и устойчиви практики за управление на ресурсите.

Съставено в Брюксел на година.

За Съвета
Председател